

MAŠA
REBIĆ

*Cvet
mog
života*

■ Laguna ■

Copyright © 2010, Maša Rebić
Copyright © 2010 ovog izdanja, LAGUNA

*„We are all lunatics, but he who can analyze his delusion
is called a philosopher.“
Ambrose Bierce*

SMRT

Na sahrani sam. Prekjuče mi je umro očuh, a već danas, u kapeli, gledam kako mi se mama i tata ponovo zbližavaju. Kremacije su čudo.

Gledam prozor iznad kovčega. Pokušavam da zamislim šta je hteo da kaže umetnik koji je pravio murale, jer meni sve liči na neke ptice. Ima onda logike... Duša je kao ptica; kad te spuste dole, kad te spale, ona leti, odlazi. Duša se spasla. Jedna dušica, verovatno je jedva izdržala u tom telu. Ne, u telu mog očuha bila je spokojna. Njegova duša, njegovo telo, njegov um, sve je bilo dobro u tom čoveku. Svi mi koji smo ovde prisutni bili smo ono što pored njega, u njemu, nije valjalo.

Pop sad drži kandilo. Ide ka svima, kadi nas. Ali, zašto je prema svima zamahnuo samo jedanput, a prema meni dva-put? Bože, sva sam sluđena, priviđaju mi se stvari. Moram da počnem da razmišljam o ovome što pevaju. I kako da se krstim a da ne ispadne prenatlašeno? Zašto svi gledaju jedni druge, je l' prate tuđe ruke koje prave imaginarne krstove preko grudi?

...upokoji dušu raba svojega, jer ti jedini voliš čoveka...

Imam trideset godina, kćerku koja mi nije prava kćerka i muža koji mi odskora i nije neki muž i koji me vara sa... Čekaj, sa kim me sada vara? Ah, da, sa advokatom. Ne, nije on homoseksualac. Advokat je žena. Malo je starija od mene, nema decu, nema muža i valjda joj je potreban seks. Ali ne ostavljam ga zato što ima ljubavnice. Ostavljam ga jer se ponaša kao da sam mu i ja jedna od njih. Smestio me je u veliku kuću, kupuje mi lepe stvari, daje mi džeparac... I nikada ga nema kad mi je potreban.

Samo... I tu grešim. Koliko sam puta htela da ga ostavim, a vraćala sam mu se uvek. Zapravo, on je sada ostavio mene.

... ti si bog koji siđe u 'ad i muke okovanih razreši...

Imam i sestru. Gledam je kako stoji između mame i tate i pokušava da plače, ali ne ide joj. Nikada nije umela da se pošteno isplače. Zove se Tara, kao mala je bila opsednuta smrću. Čudi me da više ne uživa na ovom groblju, jer smo, dok smo bile devojčice, dolazile ovamo i gledale spomenike. Celo groblje nema ni jednu jedinu Daliju, ali ima jednu Taru, koliko se sećam. Na ploči je pisalo *našoj voljenoj bebi, Tari*. Zbog tog groba, Tara je danima, ma mesecima, bila opsednuta smrću, sve dok je tata nije odveo na posao i pokazao joj šta smrt zapravo jeste.

Pop ponovo kreće ka nama sa kandilom. Koncentrisana sam. Mlati njime prema svima samo jednom. Evo ga, približava se.

... Slava Ocu i Sinu i Svetome Duhu...

Opet dva puta prema meni! Nisam luda, istina je. Da li sam ja najveći grešnik od svih ovde prisutnih grešnika?

Tu mi je i najbolja drugarica. Stoji s moje desne strane. Trudna je, srećna i debela. Novinarka koja je jureći najbolju priču uhvatila i najboljeg muškarca. On je alfa mužjak, spreman da oplodi sve žene ovog sveta, ne samo moju drugaricu. On je moćan srpski muškarac, *donosilac novca*, kako ga zove moja sestra. U svakodnevnom govoru rekli bismo – biznismen.

Tu je baba.

Drugarice.

Kolege.

Komšije.

Rođaci.

Cigani-lešinari.

Slučajni prolaznici.

Dokoni penzioneri.

„Život je prokletinja, a mi svi samo mali pioniri koji misle da su posebni, da produže svoje gene za koje misle da su savršeni. Da su stvoreni za velika dela. Nikad ništa ne uradimo, ali ipak živimo bar devedeset godina.“ Odzvanjaju mi Tarine reči u glavi. Pokušavam da ih odagnam, ali bezuspešno, Tara me ne pušta.

Ovaj čovek na čijoj smo sahrani, nešto je uradio. Međutim, ironija je što je on jedini mislio da nije uradio ništa. Mi smo toliko jadni u odnosu na njega, a ipak, eto, živimo i dalje. Zdravi smo, hvala bogu, nećemo ni mi još. Bićemo tu još neko vreme.

Svi plaču dok slušaju Ravelov *Bolero*. „Ne zato što su svi tužni, gledam ih, pokvarene. Oni plaču i jecaju jer svi do

jednog zamišljaju svoju sahranu. Kako će i njima pop držati opelo, mlatiti kandilom i pevati *aleluja*. Onda nabrajaju ljude koji će doći da im odaju poslednju počast... Ko će biti najtužniji, pitaju se u sebi, a zamišljaju kako će kasnije, uz rakijicu za njihovu dušu, brižnim glasom govoriti, dok drže jedni druge za lepljive prste, kako im nedostaje pokojnik.“ Ponovo čujem Tarine reči. Šapuće mi tiho, da niko ne čuje.

Jeste, sahrane služe da bismo se svi mi, živi, osećali bolje, Tara je u pravu.

A moj očuh? On je bar pokušao nešto da promeni. Nažalost, to njegovi najbliži nisu shvatili. Sad će da krenu da nazdravljaju pokojnikovoj duši. A onda? E, pa to je već duga i tužna priča ovih malih ljudi, priča u kojoj se nalazim i ja.

Zovem se Dalija. Kao što reko, imam trideset godina. Imam kćerku, u stvari pastorku, ali tu reč mrzim. Ona je svakako trenutno moja. Pišem bestselere. Pišem kolumne u najboljim časopisima. Pišem za neke dnevne novine. Ja sam *pisac*. I od toga, verovali ili ne, čak i u ovoj zemlji, mogu dobro da živim.

Međutim, ovih dana sam ipak odlučila da mi se ne živi. Nisam sigurna kako je do toga došlo, ali od silnih klišeja koji me okružuju potpuno sam poludela. Da nema Višnje, odavno bih sve okončala, ali sada imam drugačiji plan. Naposletku, bilo bi patetično i nadasve glupo sada se ubiti... Bobo je ipak to prvi uradio.

Pitate se otkud sveštenik na sahrani čoveka koji je digao ruku na sebe?

Za druge ljude, doživeo je nesreću u lovu. Samo ja znam šta se desilo, jer sam ja ona kod koje je njegova oproštajna

poruka. A neko ko piše poruku pred smrt nije se slučajno ubio, zar ne?

Bobo je u njoj napisao, *snaći ćeš se*. Da, uputio je oproštajnu poruku samo meni. Kad sam otvorila sanduče i videla svetloplavu kovertu, ali ne onu ružnu u kojoj su se u doba komunizma delile plate, ne... Moja koverta bila je od divnog, nežnog i skupog papira. Na njoj je stajalo moje ime. Unutra, na istom takvom, skupom, nežnom papiru bele boje, mastilom je bila napisana poruka, upućena samo meni. Oduvek je bio romantičan zbog sveg tog slanja pisama, razglednica sa odmora, zbog kupovine cveća bez povoda.

Dok sam trčala ka vratima, ka telefonu, dok sam okretala broj na mobilnom, on je bio mrtav već dobra dva sata. Sve je odlično isplanirao, oduvek je imao dobar tajming.

Prvo što sam pomislila kad sam videla kako leži mrtav bilo je: da li ljudi znaju kada će umreti? Čak i samoubice ne znaju da li će uspeti, zar ne? Mislim da postoji nekakvo pamćenje u malom mozgu koje je svesno kosmičkog sata koji je svoje odbrojao, a onda uradiš nešto što pre toga nisi. Tako je Bobo napisao svoj poslednji govor, i onda je odlučio da ovom svetu više nije potreban. Blago njemu. Misija završena.

„Sine, jesi dobro?“

Čujem glas svoga tate, ali njega ne vidim. Hoću da mu kažem da nisam, ali ne mogu da ispustim nikakav zvuk. Kao u mojim knjigama, kad glavna junakinja doživljava šok, da li zbog nesrećne ili srećne ljubavi, da li zbog iznenadnog

gubitka ili iznenadne sreće, postajem nema. Možda kao Tanja, najbolja drugarica tatine majke, koja iz protesta ne govori već više od trideset pet godina... Moja podsvest odlučuje da naredi mom mozgu da ne izgovara reči. Ili je jednostavno došao taj dan kad ja više nemam šta da kažem.

„Sine, da te odbacim do kuće?“

Hoću da ga pitam do koje kuće, koja je to moja kuća? Ali, opet, ništa.

„Sine, je l' me čuješ?“

Volela bih da ne prestane da me grli. Vidim kako i mama prilazi. Izraz lica joj je zabrinut. Ona me uzima za ruke, tata me pušta. Kao i obično.

Ne znam da li treba da osetim olakšanje. Više ne znam šta treba da osetim. Znam samo jedno – tata me je prvi primetio i zagrlio.

A onda, baš pre nego što se svi skupe oko moje mame i popiju po piće, počinjem da zamišljam Bombaj. To je Bobovo poslednje putovanje bez mame. Rekao je te večeri dok mi je pričao *priču pred spavanje* da ga zovu gradom osmeha.

„Zamisli, jedan ogroman grad od preko šesnaest miliona stanovnika. Jesi zamislila? Pazi, taj grad leži na Arapskom moru i jedan je od tri najveća grada na celom ovom našem svetu. Pisala si o Beogradu kao gradu ekstrema, gradu u kojem žive bogati tik pored siromašnih, ali nigde, veruj meni, baš nigde nije toliko ekstremno kao u Bombaju. U ovom gradu nalazi se sedište najveće filmske industrije. Zaboravi na palme i plastične plavuše na rolerima. Ne, ne, ovde je sedište Bolivuda. Tu dolaze lepotice sa željom za uspehom. Lepotice, prave lepotice, ne možeš ni da zamisliš kakve lepotice... Zamisli sad toliki grad u kome nema kriminala. Nije šala, mala moja. Ne pričam bajku, pričam ti istinitu priču za laku

noć. Stanovnici ovog grada veruju u reinkarnaciju, zato ne čine nasilje. Ovaj grad ima najskuplji stambeni prostor na svetu, a pored toga, red kartonskih kutija sa krovovima od palminog lišća. Iza njih red đubreta, a onda red blistavo belih solitera. I onda sve ispočetka, red neverovatnog bogatstva, red neverovatnog siromaštva...“

Bombaj me podseća na Beograd, rekla sam mu, samo umanjenu, balkansku verziju.

„Imaš pravo. Da Beograđani veruju u reinkarnaciju, da Beograđanke peru veš na Savi i Dunavu polugolišave, bacajući i gnječeći taj mokar veš i pevajući, a da se Beograđani ne mršte već ne skidaju osmeh sa lica, verovatno bi bilo sličnosti... Naš grad još nije spreman za grafit koji sam tamo video na jednoj običnoj viktorskoj zgradi – *ako sretnoš čoveka bez osmeha, pokloni mu svoj!*“

Trže me pop. Stavio mi je ruku na rame s rečima: *čekaju vas u kolima*. Više od svega bih želela da mu kažem kako su ga prevarili, kako se ovaj čovek kome je održao opelo ubio, da je već u paklu, da nikad nije ni hteo sahranu sa sveštenikom. Da je sve laž.

Ali nisam, štitim lažove, prevarante, licemere, loše ljude. Štitim svoju porodicu.

Dade mi malu brojanicu i osmehnu se. Bogami, liči na Indusa. Lep, tamnoput, plavook, sa bisernobelim zubima. Da je Tara ovde, već bi imala grešne misli.

I sada, i uvek, i u sve vekove Amin.

1.

Moj tata je mali čovek. Ne samo fizički, jer visok je metar i šezdeset pet centimetara, već je i nekako neprimetan. Svoju ljubav otvoreno pokazuje najčešće svom biciklu. Vozi ga od kako znam za sebe. Voli da sedne na voz, ode do obližnjeg grada koji se nalazi na stotinak kilometara, popije čaj, pa se biciklom vrati nazad. Ide na posao, na poslovne ručkove, u posete, na pijacu, sve na svom biciklu. Ima odskora i sajt koji je posvećen biciklima. On je neprimetni, mali čovek-bicikl. Nije on hladan, nepristupačan, ne. On je topao čovek, znao je i da nas poljubi i pomazi, samo je nekako odsutan. I premda često deluje odsutno, u poslu kojim se bavi vrhunski je stručnjak. Ljudi ga cene i poštuju. Bogami, ljudi ga i plaćaju. E, u tome leži caka. On je odsutni, niski, dobro plaćen čovek sa bivšom ženom koju i dalje voli. Hiljadu puta sam od prijatelja čula sledeću rečenicu:

„Mojoj majci je moj otac bio prvi, poslednji i jedini čovek u životu.“

E pa, i ja izgovaram sve to, samo je moj tata prvi spomenut u takvoj rečenici. Dakle, mom tati je moja mama prva, jedina

i, kako stvari idu, poslednja žena u životu. Mislite kako je on divan čovek? Nije, on samo postane glup kad je mama u blizini, a to nema veze sa time da li je divan. Danas je nekim čudom zvao Taru da joj se požali kako je zabrinut za našu majku, pa je onda ona zvala mene, i na kraju ja mamu. Da, kod nas sve mora da ide komplikovano. Verovatno sad kad je krug zatvoren njih dvoje razgovaraju.

Njihove i naše sudbine, slučajni susreti koji su prethodili venčanju, a kasnije i razvodu, započele su tako što je on rekao svojoj mami, mojoj baka Drini, da planira da putuje za Amsterdam, grad u kome se tada održavala velika konferencija jedne nove nauke – forenzike. Moj otac, tada još stažista medicine, dobio je poziv od Gerharda, druga bicikliste, da mu se pridruži u državi koja je poznata po duvanju trave, prostitutkama, lalama i klompama, te je moj otac to i prihvatio. Njega u tom momentu nije zanimalo hašiš, trava, LSD, nisu ga zanimale ni žene preterano, niti klompe. Zanimala ga je medicina, voleo je leševe, creva u svojim rukama. Ali najviše su ga zanimale lale. Mesecima je pokušavao u svom salonskom stanu u srcu Vračara, da odgaji najsavršeniju lalu na svetu. Majka mu je pomagala – moja baka Drina, stara beogradska udovica koja je na muštiklu pušila i po tri pakle cigareta-imenjakinja na dan.

Moj otac, iako pribranog duha, jedne nedelje kasne jeseni, počeo je da se nervira. Poznato je da se tulipani sade najčešće po tri u saksiji. Vreme sadnje – oktobar. Nana Drina je preko Nadin, svoje prijateljice iz Haga, takođe udovice, naručila naročite lukovice. Stigle su vozom do Budimpešte, odakle ih je preuzeo baba-Drinin prijatelj koji je u Budimpešti i posle dvadeset godina za „službu“ radio sumnjive poslove.

Sa šezdeset četiri godine iza sebe, metkom u butini koji nikad nije izvađen i lošom prostatom, po svetu je držao predavanja na temu moderne špijunaže, i s ponosom je govorio kako je njegov kum Mika, dok je bio živ, toliko plašio komuniste da su odustali od toga da ga gone, nabavili su mu stan, penzionisali ga, proglasili bivšim disidentom a današnjim piscem, čije knjige treba da pročita svako ko zna šta je to borba. I po komunističkoj staroj-dobroj – ako ne možeš da ga pobediš, a dosad ga već nisi roknuo, pridruži mu se. Deda Mika je stvarno bio odličan pisac, njegov kum Savo – komunista, nana Drina – okoreli pušač, a moj tata, Branko – budući patolog, uzgajivač lala.

Savo je poslao kola za Beograd. Lukovice su tajnom vezom stigle direktno u Njegoševu ulicu u stan koji su baka i deda ipak dobili na korišćenje od doskorašnjih krvnih neprijatelja, a moj tata Bane je, kao što knjiga kaže, u svojoj saksiji već u januaru te godine imao 3 izdanka visine deset centimetara. Do tog momenta nije bilo problema. Lale, crvene sa belom ivicom, baš kako je i trebalo da izgledaju, stajale su u nezagrejanoj sobi između dva prozorska okna. To je bila radna soba mog dede, soba sa preko četiristo pedeset knjiga poređanih na policama od poda do plafona. U njoj se nalazio jedan jednostavan radni sto od tikovine sa dve male fioke. Pisaća mašina, stona lampa, stolica, papiri, pletena korpa za đubre i jedna zelena fotelja bili su ostali stanovnici te sobe, koja je od smrti Drininog muža bila zatvorena za javnost. Roletne spuštene, a peć prebačena u dnevni boravak. Slike iz mladosti, slike zaljubljenog disidenta i najlepše Beograđanke tog vremena visile su i dalje u radnoj sobi, na zidovima boje limuna – što je bila smela boja za tamo neke obične zidove.

Zidovi u kućama drugih porodica bili su u tapetima ili okrečeni u belo. Takvo pomodarstvo, da se stan kreći u različite boje, nije bilo najbolje prihvaćeno u Njegoševoj ulici.

Sada je ta soba dobila novi život koji se naizgled rađao upravo u tatinoj saksiji sa lalama.

Kad se klica dobro razvije, lale treba izložiti jakoj svetlosti i staviti ih u toplu prostoriju u kojoj će se zatim razviti cvetovi. Mom strpljivom ocu nikada se nisu razvili, samo to ću reći.

Krivio je, kao što to možemo sad i svi mi da uradimo, majku, njenu muštiklu, cigarete koje su se zvale njenim imenom, duvanski dim od koga su lale polako ali sigurno umirale. Bilo je u tome i strašne ironije. Branko, moj otac, zgroženo bi gledao kako mu se izdanci divnih tulipana guše od dima i smrada cigareta, ali makar neće posmatrati svoju majku kako, nekoliko godina kasnije, vene na isti način. Mislim da nije ni znao šta se dešava, sve dok nije umrla, uvenula iznutra, kao njegove lale.

Drina se smejala što joj se sin nervira oko „tamo nekog cveća koje može da kupi na Kaleniću, lepo umota u papir i kao svaki normalan čovek pošalje devojci koja mu se sviđa“, ne znajući da će sa sličnim rečima umreti za koju godinu, kašljući i gušeći se od bola izazvanog rakom pluća. Slutite zbog čega je moj otac uopšte pokušavao da odgaji tulipane, latica crvenih sa belom ivicom, zar ne?

Razlog je jednostavan i toliko očigledan. Razlog je žena. Uvek je razlog žena. Za sve nemoguće misije ovog sveta.

Branko je upoznao svoju majku na letovanju na Hvaru, gde se ona zabavljala sa nekim Francuzom. Prema današnjim aršinima to ne bismo nazvali zabavljanjem, ali devojka koja je tada imala osamnaest godina zabavljala se. Danas sa Francuzom, sutra sa Italijanom, prekosutra sa tatinim drugom,

Gerhardom. Svaki dan drugi dečko za igranku. Dok je Gerhard upoznao svoju devojku sa Brankom, ona ga nije čak ni pogledala, ali je rekla na srpskom:

„Branko, nas dvoje možemo da se vidimo i u Beogradu, zašto bismo sada trošili vreme? Idi, nađi neku slatku Nemicu, pa zajedno da đuskamo cele noći.“

Moja mama Ljiljana izgledala je kao prava, slatka Nemica. Imala je prirodno plavu kosu, plave oči, nezdravo beo ten i pegice. Bila je neodoljiva, lepršava, sva u oblacima, neuhvatljiva. I, što je najvažnije, bila je prvi put sama na letovanju.

Na terasi, iste večeri, došla je sa drugaricom. Bane i Gerhard čekali su ih već sat vremena. Ušla je uzdignute brade, sa zvezdama u očima i u haljinici cvetnog dezena, sandalama sa platformama, a na rukama je imala drvene narukvice koje zveckaju. Počinje da peva Miki Jevremović, a moj tata bi tu scenu kasnije opisivao kao nekakav usporeni film. Svi su đuskali, a ona je išla kao po Mesecu, nije dodirivala zemlju. Prišla im je i rekla da je odlučila da joj omiljeno cveće od sada budu tulipani, jer je upravo u nekom magazinu pročitala da svaka moderna žena mora da ima omiljenu bolju, cvet i parfem.

„Neka kod mene sve bude u jednom. Miris lale i njena crvena boja, sa momentima bele na krajevima. Kao ova haljina.“

„Zar ne bi trebalo da ti omiljeno cveće bude ljiljan, Lili?“, pravio se pametan moj otac.

„Ne, ne volim ljiljane. Suviše su obični.“

Gerhard nikako nije uspeo da nađe lale na ostrvu. Doduše, imali su vrlo malo vremena, jer su otputovali već sutradan.

Po Lili je došao otac. Na rastanku je Gerhardu rekla *se fini*, jer jedino je to znala da kaže, pa makar bio i pogrešan jezik

– francuski. Gerhard ju je poljubio i ukrcao se sa Banetom na trajekt, a Lili je viknula:

„Vidimo se, maleni, u zvezdanim noćima!“

Ono *maleni* je, naravno, bilo namenjeno mom ocu, a *zvezdane noći* bile su nepoznanica za mog tatu. Mislio je o njima kasnije, bezuspešno se prisećajući ima li u Beogradu takve diskoteke, kafane, kluba.

Lili se zatim okrenula i prišla crvenom *fići*, gde ju je čekao tata. Ljiljana je široki biserni osmeh koji je uputila prijatelji-ma na trajektu zamenila tužnim izrazom lica, onog momenta kad je ušla u taj maleni auto. Onda je sa tužnog izraza prešla na nekakvu vrstu gađenja, kada je ugledala oca u vunenim čarapama na trideset četiri stepena, a onda i na izraz opšteg beznađa kad je shvatila da se vraća u svoj rodni gradić, daleko od mora, da se letovanje završilo i da više nema Lili, misteriozne tinejdžerke, već se ona, tako zavodljiva i plava, ponovo pretvara u običnu Ljiljanu, najlepšu devojkicu u malom gradu, čiji je otac običan vozač a majka domaćica sa velikim ambicijama. Tu ambiciju je baba Ruža pokušavala da prenese na svoju majku.

Ruža je u svojoj varoši, uveliko kuje planove za svoju lepu kćerku, i dok Boro i Ljiljana prelaze kolski put da bi došli do njenog kofera koji je čeka u odmaralištu, ona, Ruža, bira karmin boje trule višnje i vrcka uz muziku koja se čuje iz malog tranzistora na vrhu police sa začinima.

A moj tata Bane već je na trajektu razmišljao o tome kako će sâm da zasadi lale.

Pošto je, na kraju krajeva, misija sa lalama bila bezuspešna, Bane je odlučio da pronađe svoju Lili. Znao je samo da ona ide u trgovačku školu, da ima sestru koja je mlađa od nje nepunih deset meseci, da joj je tata oficir i da je nasledila

plavu kosu i oči od mame. Ono što nije znao jeste da ništa od ovoga nije bilo istina. Ljiljana je završavala gimnaziju u svom gradiću, bila je jedinica, tu plavu kosu i te velike plave oči nasledila je od kuma koji je, hvala bogu, otišao za Ameriku i tako spasao sebe, svog najboljeg prijatelja i Ljilju velike muke – istine. Ruža je imala tu sreću što je njena baba, Ljiljina prababa, bila plavuša (doduše sa tamnim očima), pa je Ljiljana imala od koga da nasledi svetlu put, a ni kum, novopečeni Amerikanac, nije bio baš-baš plav. Ako se izuzmu njegove velike, plave oči, ne bi se za takvog čoveka reklo „vidi onog plavušana“. Više je smeđ tip, još kad mu se dodaju brkovi i brada koje je u poslednjih par godina puštao, nikada ne biste upoređivali jednu seosku lepoticu sa čovekom koji je sve više ličio na Dražu Mihajlovića.

Jadan čovek, samo je hteo da se sakrije, da ga nema, da ga prekriju dlake, da ga niko ne vidi. Uh, kako mu je bila dobrodošla smrt stare tetke iz Čikaga!

Jednom sam videla njegovu sliku u drvenoj kutiji koju je baba čuvala daleko od očiju moje mame i mene. Na njoj kum sedi u svom crvenom *fići* i još nema bradu, samo brkove. Čini se da je kamuflaža tek tad započela, a taj seoski frajer na slici ima neki zbunjeno uplašeni izraz lica, dok sedi u svojim kolicima. Ne znam da li zato što ga je slikao moj deda, ili zato što je pored njega na suvozačevom mestu sedela baba Ruža. Lepa crnka, širokog osmeha koji je i moja majka imala, u mini suknji i sa usnama namazanim karminom boje trule višnje.

Karmin baš te boje odavao je baba Ružu. Kad god bi ga stavljala, znale bismo da će nešto važno da se desi. Imala ga je onog dana kad je saznala da se mama i tata razvode. Stavila ga je kad je krenula na sahranu svog muža. Trula višnja ostala je na obrazu kuma koji se posle četrdeset godina vratio iz

Amerike. Videla sam je kako se šminka kad su nam javili da je mama na Tajlandu sa Boboom, nosila ga je kad je krenula u posetu kod buduće svekrve, a nanosila ga je na svoje usne i u trenutku kad je čula da joj se kćerka i muž vraćaju sa Hvara.

Baba je bila namazana, ambiciozna i pametna žena. Imala je jasan cilj u životu. Da dođe u Beograd i dobro uda svoju jedinicu.

I došli su. Deda, koji u stvari nije moj pravi, biološki deda, iznenada je dobio posao u Beogradu. Dan pre nego što je otišao na razgovor kod generalnog direktora, moja baba je brižljivo mazala svoje pune usne čuvenim karminom. Posle samo dve nedelje u prestonici, čekala ih je garsonjera na Novom Beogradu. Posle dve nedelje, moja baba i moja mama šetale su Knez Mihailovom, ruku-podruku, gledale izloge i izgledale su, verujte, kao da su rođene Beograđanke. Kako je to pošlo za rukom mojoj babi? Lepo. Bavila se ona Beogradom godinama, svakog meseca je vodila Ljilju u obilazak. Jednog vikenda u zoološki vrt, drugog u pozorište, trećeg na Kalemegdan. Kupila je knjige o Beogradu, istorijske, stručne, klasične romane, pesme o Beogradu. Bolje su Ruža i Ljilja znale Beograd od Drine, starosedelkinje.

Ko još danas zna da je *Orijent ekspres*, čuvena vozna linija, stajala u Beogradu od 1919. godine, da je prvi beogradski semafor bio postavljen na raskrsnici ulica Kralja Milana i Kneza Miloša ili to da najstarija beogradska kuća u Ulici Cara Dušana broj deset nije starija od trista godina? Modu, muziku, i sve ono što je trebalo da poznaje svaka mlada Beograđanka tadašnjeg vremena, nema potrebe ni spominjati.

Početakom sedamdesetih godina dvadesetog veka devojke su još nosile baletanke, mini suknje, farmerke „simonida“ i „ala kenedi“, pelerine, najlonke, ali uskoro će na scenu stupiti

farmerke zvoncare, isključivo američke, cipele sa platformama. I dok feministkinje u Americi pale brushaltere, Ruža se iscrpno informisala ko je ko u prestonici, šta njena mezimica treba da uči, gde da se šeta, sa kim da se druži.

Bora ipak nije zaboravio svoj gradić, roditelje, poljski toalet na selu i brzak na reci gde je pecao sa kumom.

I dok se majka i kćerka, moje baba i mama, šetaju po Knez Mihailovoj i razmišljaju o crnoj bluzi na bretele na kojoj je zakačen beli cvet sličan tulipanu, a u kojoj će moja mama izgledati baš kao srpska verzija Katrin Denev, dok Boro vozi autobus na liniji 53, od Zelenog venca do Banovog brda, dotle moj tata gleda u svoje lale i cokće.

Baka Drina je za klavirom, svira Mocarta jer je neraspložena. Kaže – Mozart je za masu, on oraspoloži. Pored nje, na velikoj fotelji boje šafrana sedi teta Tanja, Drinina prijateljica koja je odlučila da ne progovori više ni jednu jedinu reč do kraja života, u znak protesta, tuge ili svega zajedno, jer je pre tačno četrnaest meseci njen sin umro od prekomerne doze heroina. U Tanjinom krilu je blokčić, u ruci olovka i ona zapisuje nešto, pa list stavlja na klavir da ga Drina vidi. A Drina kô Drina, ne prestajući da svira, samo upadajući u krešendo tamo gde on nije neophodan, iznenada reče tako glasno da je čuje i sin koji je u drugoj sobi:

„Kukurek sam ja dobila od svog muža. Kukurek! I to na prvom sastanku! Nijedan normalan čovek ne bi poklonio svojoj voljenoj kukurek, jer bi normalni ljudi to shvatili kao uvredu. Ne, Tanja moja, ni on, a ni ja nismo bili normalni! Kukureku sam se smejala, tek je počelo proleće, šetali smo gore, kod njegovih na salašu. On se sagnu i kaže mi: 'Drino, kukurek je otrovan. Nije naivan. Kad ga ovce slučajno pojedu, umiru. Ali kukurek leči i ludilo. Drino moja, ja sam sav

u ludilu! U ludilu ljubavi! Primi ovaj kukurek od mene, kao znak mog ludila koje samo ti možeš da izlečiš! A ja? Zaljubljena, nasmejana, nosim kukurek po ceo dan sa sobom. Posle sam saznala da ga je ubrao iz tuđe bašte i da postoji pesma o njemu. Sve sam u dnevnik iste večeri zapisala. Pesma ide ovako: *Kukurek sa brda zove, oženite me! Lepa ruža ruku pruža, povedite me!* A moj sin gaji lale na prozoru i misli da sam ja kriva što ne uspevaju. Neka lepo prošetala svoju devojkicu po Kaleniću, pa nek sama izabere sebi cveće. Nema te romantike više, da ti vidiš kukurek i osmisliš celu pesmu za svoju ljubicu, nema, Tanja moja... I da ti odgovorim na pitanje – nisam upoznala dotičnu. Nadam se, uskoro ću, ako joj ne smeta moja muštikla kao nekom cveću u ovoj kući!“

Istina, svi smo u porodici nekako povezani sa kojekakvim biljem. Baka sa kukurekom, mama sa tulipanima, ja sa... eto, dalijama.

Moj tata, Branko, sin jedinac, zaljubljenik u lale, Lili i bicikle, izašao je iz kuće i, ako je verovati njegovoj priči, zaputio se u Knez Mihailovu, da u knjižari *Geca Kon* kupi novu knjigu o uzgajanju bilja. Ovde su sećanja pomalo različita, jer baka Drina je rekla da je otišao pravo na fakultet gde su sećali leš nekog beskućnika. Ljilja kaže da je tog dana otišao da zameni sedišta na biciklu kod komšije ključara, koji se nekako bavio i biciklima, televizorima, skijama, menjanjem mebl štofova i preprodajom udžbenika, a Bane, kao što rekoh, iz kuće je otišao pravo u knjižaru. Na biciklu je prošao pored komšije koji je upravo u Njegoševoj ubeđivao srednjoškolicu iz obližnje gimnazije da su im neizostavno potrebni novi udžbenici, iako je školska godina uveliko počela, pomislio je na leš i na njegovo srce koje je mogao da preparira ceo dan, da vidi koronarnu žicu, da otvori taj organ i svojim očima

vidi sve četiri komore i pretkomore, da oseti taj slatki miris formalina kojim su pokojnika natopili da se ne bi osušio, ali je ipak odlučio da ode po knjigu o cveću. Najgora hladnoća je prošla, ali zima je još uvek bila tu. Nije bilo snega i bilo je toplo za to doba godine. Bicikl ga je žuljao, ali šta je jedan žulj na dupetu naspram tek procvale lale!

U knjižari je pored enciklopedije sobnog bilja kupio i Ficdžeralda. Knjigu o bilju je ipak stavio u papirnu kesu, da ne vide baš svi šta to nosi, a dok je izlazio na ulicu u svojim šimikama, u beloj košulji, sa žutom vunenom kapom i istim takvim šalom i farmerkama koje su pri dnu bile sasvim mokre od blata koje ga je pratilo sa Vračara, ugledao je poznat konjski rep. Prišao mu je i stao iza njega. Kad se vlasnica plavog repa okrenula i videla da pod rukom drži *Velikog Getsbija*, čuo je reči:

„Hvalisavče dragi s kapom zlatnom, moraš biti moj!“

Moja mama je, vidite, bila sve, ali ne i ne načitana. Iako joj je Ruža ceo život govorila da se ne pravi mnogo pametna, jer tako neće daleko da dogura, moja mama je bila baš to. Pametna. Bistra. Volela je knjige, poeziju, klasike, volela je književnost, najviše rusku. I, da, još kako se pravila da ne zna ništa od toga, ali tog dana u Knez Mihailovoj, dok je baba Ruža bila na stotinak metara od njih, iz nje je izletelo:

„I tako, probijamo se, kao brodovi što protiv struje plove, a stalno klizimo natrag, u prošlost.“

Ako je moj otac dotad mislio da je ludo zaljubljen, grešio je. Sada, kad ju je ponovo video, znao je da nikad nikoga neće moći da voli kao Lili. Da, kako možeš da ne voliš osobu koja zna prvu i poslednju rečenicu svake knjige koju je pročitala? Nisam to rekla? Da, moja majka je patila od nekakvog sulu-dog pamćenja prvih i poslednjih rečenica. Ovaj poremećaj,

kako ga je nazivala njena majka, ili dar, kako ga je nazivao Bora, nikad niko nije imao do nje i po tome zaista jeste bila jedinstvena. Nije se trudila da ih zapamti, one su jednostavno bile urezane u sećanje onog momenta kad su i pročitane. Ali ni to nije sve. Osim što je volela knjige, što je pamtila početke i krajeve kao luda, znala je da piše i izgovara reči, rečenice, unazad. Ovo evs mešip das aj otš oak ončet.

Dakle, sudbinski susret broj dva ljubitelja bicikala i leševa i devojke koja savršeno tečno piše i govori unazad, susret Branka i Ljiljane, desio se u Knezu.

„Lili“, moj otac je tog momenta jedino uspeo da izgovori njeno ime.

„Maleni.“ Uzvratila mu je s osmehom.

Ali nisu se ponovo videli sledeće dve godine.

Moja baba Ruža je naglo prekinula ovaj susret u Knez Mihailovoj, došavši do kćerke, uhvativši je za ruku i gurnuvši je u obližnju robnu kuću sa rečima: „Ko ti je ovaj metiljavi?“ Ljilja je Banetu uputila pogled koji je značio *Spasavaj me*, ali on ga je protumačio kao *Ostavi me na miru*, okrenuo se i zajahao svoj bicikl. Tada je moj otac spakovao kofere i zaputio se kod Gerharda u Holandiju.

Tamo je, sa povremenim dolascima kući, i ostao skoro dve godine.

2.

Odavde da nastavim, dakle. Neću stavljati datume, iako imam savršenu memoriju i pamtim kad je ko rođen, od mojih najbližih, do ljudi koje ne znam, od nepoznatih glumaca do slavni prosjaka. Datumi ne znače ništa, to su samo nekakvi brojevi, zapisani u određenom trenutku. Sve se ionako nadovezuje jedno na drugo, bez ikakvog reda. Da se ja pitam, većina onoga što se desilo u proteklih par dana trebalo je da se desi mnogo ranije. A većina onoga što se desilo nekad davno trebalo bi da sada nastupi. Ipak, ne pitam se ja ništa, niko se ništa ne pita.

Umro mi je očuh pre samo par dana, a juče sam sa Igorom imala seks posle apstinencije koja je trajala čitava dva meseca.

On neće da spava s Dalijom. Kaže, ne može. Ne diže mu se na nju. Pitam ga, je l' bar imaš nežna osećanja prema njoj, znaš kako je osetljiva? Umetnička duša. Odgovara, *ponekad*. Znam da je, kaže, krhka, kao dete. Nisam grub,